

Václav Klaus st.: Mesianistické iluze vs. smysluplná politika státu

- CZ24 News | 13. listopadu 2020

ČESKO: V dnešní éře koronaviru jsme svědky narůstající autokracie (či despotismu), neboli opětovného diktátu politiky a omezování svobody a demokracie občanů - ve jménu iluzorních morálních imperativů, které jsou absolutizovány a vydávány za nesporné a nediskutovatelné.

Je odmítáno - jako bezohledné a nehumánní - hledání racionální, tedy realitu respektující politiky, která by brala v úvahu omezení, kterým je každé lidské jednání - kromě ve Slunečním státě Tommaso Campanelly (a v dalších podobných utopiích) - vystaveno.

Nejsme v úplně nové a neznámé situaci. Souhlasím s anglickým ekonomem Stephanem Davisem, který ve svém červnovém článku v časopise Economic Affairs píše, že epidemie (či pandemie) „jen výjimečně vedou k něčemu skutečně novému“, spíše „posilují procesy, které jsou už dávno v běhu“. Trend potlačování tradičního demokratického uspořádání společnosti je charakteristickým rysem současnosti již nejméně dvě desetiletí.

Přesto v poslední době nastává něco nového. Vylekání veřejnosti v minulosti neznámou intenzitou propagandy strachu z koronaviru (organizovanou politiky a médii) vede k nebránění se (k podvolení se, abychom připomněli ještě přesnější výraz francouzského spisovatele Houellebecqa) mocenskému chování - za experty se schovávajících - politiků.

Každý, kdo nesouhlasí, je popírač, zlehčovatel, nezodpovědný asociál, který jen předvádí, že mu na individuálních lidských osudech nezáleží. V nedávno publikovaném textu jsem si přečetl, že podle Institutu Václava Klause „není problém obětovat i velký počet starých lidí a těch z rizikových skupin pro udržení hladkého chodu ekonomiky“, ač jsme nic takového samozřejmě nikdy neřekli. Nikdy bychom si nedovolili mluvit o „obětování“ jakýchkoli lidí (mladých nebo starých) a pokud se nemýlím,

takto šíleně to u nás neformuloval snad nikdo. Vůbec přece nejde o obětování někoho či něčeho. Jde o to, aby – cituju M. Macka – „špatná lidská rozhodnutí nenapáchala mnohem větší škody než sám virus“.

Nikdo z nás neabsolutizuje „hladký chod ekonomiky“. Někteří z nás však již delší dobu varují před – mnohými bezprostředně nepocitovanými, a proto nepochopenými – důsledky historicky bezprecedentního pádu naší ekonomiky do životů jednotlivců i celé společnosti.

Určitě by se všichni rozumní lidé mohli domluvit na triviální tezi, že v této chvíli musí být naším cílem krátkodobým cílem **minimalizovat ztráty lidských životů** způsobené epidemií, ale jen a jen s vědomím toho, že je stejně důležitým cílem **minimalizovat dlouhodobé ztráty plynoucí ze zastavení života naší země a její ekonomiky**, z toho, že se lidé oprávněně bojí o svou budoucnost, o svou práci, o své úspory, o své firmy, o svou existenci, a z toho, že hrozí chaos, frustrace, zoufání si z osamění (zejména u starších občanů) a lidské tragédie nejrůznějšího druhu.

Jako druhotný efekt hrozí výrazné poškození našeho zdravotnictví, zavřením škol hrozí kolaps vzdělávacího systému, obřími deficity hrozí rozvrat státních financí, atd., atd. To zásadním způsobem ohrožuje naši budoucnost. Chováme se, jako kdyby nebylo žádné zítra. A nevadí nám, že otevíráme prostor pro snadné zisky určitých zájmových skupin, které na nouzových stavech umí snadno vydělávat. Tyto „druhé“ – protože nikoli bezprostředně s lidským zdravím související – ztráty musí každý myslící člověk vidět a cítit – asi s výjimkou zaslepených „expertů“.

Co k tomu může dodat ekonom? Ekonom – na rozdíl od imunologa, právníka, či sociologa – ví, že když jsou dva (nebo více) konkurenčních cílů, jsme v situaci, kdy nevyhnutelně nastává něco, co do češtiny neumíme dobře přeložit, ale čemu se v angličtině říká „trade-off“, neboli „něco za něco“. Popírat, že takovou dilematickou volbou je definováno lidské chování vždy (s výjimkou onoho, jen hypotetického „Slunečního státu“ nebo stejně hypotetického Marxova komunismu), není projevem vznešeného, osvíceného, „humánního“ prioritování jednoho nesporného dobra, ale příkladem neodpuštělného a neomluvitelného intelektuálního defektu.

Takovýto „trade-off“ v realitě právě teď nastal. Nemá jen „koncové“ body, neboť mezi dvěma konkurenčními cíli (nesporně pozitivními hodnotami) je celá množina alternativních kombinací jejich nedosahování. Kdybychom to vyjádřili graficky, je tam jakási izokvanta (či indiferenční křivka), jejíž poloha je daná silou epidemie a jejíž sklon je dán našimi preferencemi.

Je možné se na tom domluvit? Nedomnívají se někteří lidé, že žádný takový trade-off neexistuje? Že je v životě všechno jen buď, anebo? Říkám-li, že jakýsi trade-off (a tedy i různá kombinace dvou typů ztrát) existuje, vůbec neříkám, že má společnost (a tedy např. vláda) volbu vybírat si z nich „naším jménem“ podle svého uvážení.

Jaká je „cena“ za tu či onu volbu, je vyjádřeno polohou a tvarem těchto izokvant, které však dobře neznáme. Máme o nich jen kvalitativní soudy, nikoli tvrdá data. Některé teoretické možnosti jsou existencí mnoha konstant společenského života vyloučeny (v – pro nás představitelném – společenském systému).

Vydedukovat z tohoto typu uvažování, že máme obětovat staré lidi za hladký chod ekonomiky je hroživou manipulací společenského diskursu technokratickým stylem myslících lidí, kteří jsou nezasaženi společensko-vědním uvažováním. A zdravým rozumem.

Autor: Václav Klaus